

VİCDANIMIZ, KAÇINILMAZ BENLİĞİMİZ

Karşılaştığımız meselelerde en fazla kendi kendimize muhatap olduğumuz merci vicdanımızdır. Vicdan, Arapça buldu manasına gelen vecede kökünden türeme bir kelimedir. Kelime anlamı aslında her şeyi anlatmaktadır. Karşılaştığımız problemlerde bizi anlatan gerçek şahsiyet vicdanımızdır. Onunla biz kendimizi tam olarak tanımlamaktayız. Bazen olayların akışı içerisinde yaşanılacakların önsezisini onunla tatmaktayız. Vicdan, bozulmamış haliyle saftır, arı ve durudur. Sahih ve samimi duyguların membaidir. İnsanın doğruyu bulmasında rehberdir. Hakikatin sesidir.

İnsanın iç dünyasında bazı farklı isimlerle tanımlanan güç merkezleri bulunmaktadır. Bunlardan hangisi galip gelirse bizim karşılaştığımız meselelerde pozisyonlarımız o yönde şekillenmektedir. Mesela, ruh, nefis, kalp bunlardan bazılarıdır. Ruh ve kalp vicdanla aynı işleri tavsiye etmektedir. Nefis ise farklıdır. O, kötü işleri tavsiye eden konumundadır. Nefis, daha çok dünyevi zevk ve eğlence, hayatı amaçsız ve gayesiz idare etme, adeta günü gün etme yönünde hareket edip, dünyaya gelişin bir amaç uğrunda olduğunu ise yaşanılması zor bir eylem olarak göstermektedir. Onun içindir ki Allah Teâlâ, “Nefis kötülüğü emredendir” buyurarak nefsin emirlerine dikkat edilmesi gerektiğini tavsiye etmektedir. İnsan, zaman içinde nefsini ıslah edebilir -ki Hz. Peygamber (s.a.s.) böyle idi- ancak genel olarak her birimiz hayat boyunca onunla mücadele etmekteyiz.

İnsan heva ve hevesinin peşinden gitmiş ise olaylar karşısından onun vicdanı nefsinin esiri haline gelecektir. Mesela eğer alışkanlık haline getirmişse hırsızlık yapan insanın vicdanı kararmıştır. Kâinatın işleyişini görerek Allah’a inanmamak, doğruyu gördüğü halde doğruya doğru dememek, zulmün karşısında zalime ve uygulamalarına sessiz kalmak, haksız kazanç elde etmek, bile bile kul hakkı yemek, insanların yüzüne karşı düşüncelerini söylemek yerine arkasından dedikodusunu yapmak, menfaat icabı her bir insana farklı yaklaşmak, çok kazanma hırsı yüzünden insanlara gerçek dışı beyanlarla mal satmak gibi örneğini çoğaltabileceğimiz birçok noktada vicdanımızın asli konumundan sıyrıldığını müşahade edebiliriz.

İnsan yaratılış itibarıyla ilahi kodların ışığında hareket etmektedir. Bu kodlar zaman içinde dumura uğrayabilir. Yeni durum çerçevesinde konumlanabilir. İlahi kodlarını bozan insanların vicdanının sesini dinliyorum deme hakkı yoktur. Çünkü ortaya çıkan vicdan saflığını kaybetmiştir. Hiçbir insan annesinden doğduğunda vicdansız değildir. Vicdan kendisine verilen telkinlerle şekillenmektedir. Eğer birey özellikle akıl-baliğ olarak ifade edilen 10’lu yaşlara kadar iyi bir insan olmuştaysa onun vicdanı bozulmamıştır. Değilse ilk başta anne-baba ve çevrenin etkisiyle vicdanımız asli hüviyetinden başka bir konuma dönüşecektir. Buradan anne-babanın çocukları karşısında yapması gerekenleri göz önüne getirmek gerekir. Saf bir vicdanla yaratılan çocukların doğallığının bozulmaması için eğitim ve öğretim açısından ilk mektep olan ailenin etkinliğinin korunması gerekmektedir.

Atalarımız “kalpten kalbe yol vardır görünmez” demişlerdir. Kalpten kalbe yolda aslında zikredilen vicdanlarımızdır. İnsanın dini, mezhebi, meşrebi, milleti, ırkı ne olursa olsun vicdanların birlikteliği muhakkaktır. İlahi kodlarda acı, üzüntü, zulüm ve çeşit çeşit kötü durumlar vicdanları yaralamaktadır. Saf kalan vicdan sahipleri aslında konumları her ne olursa olsun aynı şeyleri hissedeceklerdir. İnsan olan insan bugün dünya yüzeyinde dökülen binlerce insanın kanı karşısında kayıtsız kalamaz. Ölen insan, katledilen çoluk-çocuk, kadın ve masum kişiler. Eğer bir insanın yaşananlar karşısında kılı kıpırdamıyorsa, düşünce yoğunluğu yaşamıyorsa, ben de bir şeyler yapmalıyım diyemiyorsa o kalpten kalbe yol vardır derler görünmez ifadesinin tecelli etmediği bir birey olmuştur. Söz konusu insan vicdanını kaybetmiştir. Asli kodlarını bozmuştur. İnsanlığın ortak bir değeri olan masumların öldürülmemesi ilkesinin ihlaline şehadet ederken bir vicdan muhasebesinden yoksun hale gelmiştir. Çünkü o anı ve olayı kavrayabilecek algı mekanizmasını kaybedilmiştir.

Vicdan, aramızda yollar, dağlar ve ovalar olsa da kardeşlerimizin problemlerini his etmeyi gerektirir. Yapabileceğim bir şey yoksa da en azından senin acını, gözyaşını vicdanımda his ediyorum diyebileceğimiz bir benliğe sahibim demektir. İnsan eğer saf vicdanını köreltirse kendi dışında meydana gelen olayları, meseleleri normal bir problemmiş gibi algılamaya başlayacaktır. Vicdandaki bozulma, idrake, anlayışa, hal ve davranışa yansıyacaktır. Dolayısıyla vicdanı körelmiş gruplar toplumu kaplayacaktır. Hz. Peygamber’in ifadesiyle kötülük yapan insanın vicdanına bir nokta konulur. Eğer kötülüğü yapmaya devam ederse o noktalar zamanla vicdanını kaplayacaktır. Dolayısıyla insan insanlığın ortak değerlerine ve Müslümanların sıkıntılarına karşı kayıtsız, nefsinin isteklerine ise boyun eğmeye başlayacaktır.

Hız. Peygamber (s.a.s.)’in bir kötülük gördüğünüzde ilk başta elinizle, ona gücünüz yetmiyorsa dilinizle, eğer ona da gücünüz yetmiyorsa kalbinizle buğz edin buyurmaktadır. Bu hadis, aslında kötülükler karşısında vicdani reddin bir yansımasıdır. Kötülüğü el ve dille düzeltemeyen insan vicdanıyla kabul etmediğini ifade etmektedir. Bir Müslüman eğer Müslümanların ve insanlığın bir problemi karşısından vicdanını bile harekete geçiremiyorsa orada sahip olduğu bir dinden bahsetmek mümkün değildir. Bir başka hadiste ise Allah Rasûlü “ fetva istediğinizde ilk önce kalbinize sorun” buyurmaktadır. Bugün Müslümanlar dini açıdan yetkili gördükleri her kişiye bazı sorular sormaktadırlar. Hatta bazıları aynı soruları farklı kişilere yöneltmektedirler. Belki de istediği cevabı almaya çalışmaktadırlar. Çünkü bir soru için bir veya iki kişiye sorulduktan sonra mesele anlaşılmıştır. Başka birine sormak artık gereksizdir. Ancak vicdanının el vermediği konumdan çıkmaya çalışan kişiler içinde bulunduğu durumu izale edecek bir fetva almak için onlarca kişinin yolunu tutmaktadırlar. İlk önce vicdanının sesini dinlese mesele çözülecektir.

Bizler bugün vicdanlarımızı asli unsurlar üzerinde sahih temellerle etkin hale getirmemiz gerekmektedir. Kötülüğün içimizdeki üreticisi olan nefsimizin ve şeytanın

müdahaleleri karşında vicdanımızı dimdik ayakta tutmalıyız. Çünkü nefis ve şeytan kötülüğü yaptırdıktan sonra bizi vicdanımızla baş başa bırakmaktadır. Olay gerçekleşmezden önce vicdana ulaşımı engelleyen nefis ve şeytan mesele gerçekleştirdikten sonra kişinin pişmanlığı vicdanıyla yaşamasını arzu etmektedirler. Bu da insanın doğruyu görmesini engellemektedir. Bu duruma en büyük örnekleri hapishanelere girenlerde görmek mümkündür.

Bugün hem ülkemizde hem de dünyada yaşananları bir de vicdan penceresinden okumak gerekiyor. Vicdanın olmadığı değerlendirmeler kadük kalmaya mahkumdur. Vicdanımız bizlere doğruyu bulmada yardımcı olacaklardır. Bu noktada gelin hep birlikte ilk önce vicdanlarımız fitrata uygun kalabilmiş mi sorusunu kendimize yönelterek, o çerçevede benliğimizi kontrol ederek hayata yeniden bakmaya çalışalım.